



گزارش ویژه

به بهانه‌ی تولید

سوزن پلازما استریلیزاسیون

گفت و گو با مهندس شهریار میر پور - طراح سوزن پلازما استریلیزاسیون

■ اشاره:

پلازما عبارت از حالت چهارم ماده و گازی است که به واسطه گرما یا ایجاد میدان های الکتریکی یونیزه شده و به الکترون و یون تبدیل می شود. علم پلازما به واسطه ویژگی های منحصر به فردی که دارد، محققان را بر آن داشته که از آن در کاربردهای روزانه بشر بهره گیرند. امروزه پلازما به عنوان یک علم جدید در حوزه پزشکی نیز وارد شده است و در صنایع نساجی، جوشکاری، برشکاری و ... کاربرد دارد.

مهندس شهریار میر پور فارغ التحصیل ۲۲ ساله مقطع کارشناسی رشته فیزیک مهندسی در واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی برای اولین بار در ایران موفق به طراحی سوزن های پلازما استریلیزاسیون، درمان زخم ها و سایر مصارف شد. دستگاه سوزن پلازما به جز استریلیزاسیون کاربردهای دیگری نیز در رشته پزشکی و میکروبیولوژی دارد؛ به تازگی در دندانپزشکی مانند عصب کشی بدون درد و همچنین برای انعقاد خون و ترمیم زخم های عمیق و عفونی نیز مورد استفاده قرار گرفته است.

در ابتدا تعریفی از پلازما و تاریخچه شکل گیری آن عنوان نمایید.

پلازما در تعریف ساده عبارت از حالت چهارم ماده و گازی است که به واسطه گرما یا میدان های الکتریکی یونیزه شده و به الکترون و یون تبدیل می شود. اگر قصد داشته باشیم از نظر ترکیب ماده شناسی، پلازما را تعریف کنیم باید بگویم گرما یا انرژی، جامد را به مایع، مایع را به گاز و گاز را به حالت پلازما تبدیل می کند. طبق بررسی های دانشمندان، ۹۹ درصد از جهان هستی به حالت پلازماست. در کهکشان ها، سیاره ها، ستاره ها و خورشید پلازما به صورت طبیعی وجود دارد که به دلیل گرمای زیاد یونیزه شده است. کمترین میزان پلازما در زمین وجود دارد و به همین دلیل ما مجبور به ساخت این پلازما در مقیاس آزمایشگاهی به واسطه ایجاد میدان الکتریکی و یا راه های دیگر هستیم.

پلازما به عنوان راه حل بعدی پژوهشگران برای مشکل تولید انرژی جهان شناخته می شود. با ابداع پلازما می توان در محیط گرم هیدروژن ها را به هم جوش داده و جوش هسته ای ایجاد نمود که به آن پلاسمای گرم داغ نیز گفته می شود. تحقیقات در مورد این نوع پلازما در زمان جنگ جهانی دوم توسط کشور روسیه ابداع در پروژه های موسوم به پروژه منهتن در آمریکا شروع شد و دانشمندان با تحقیقات و پژوهش های

بسیار بر آن صورت دادند و موفق به اختراعات و ابداعات بسیار در این زمینه به عنوان مثال ساخت بمب های هیدروژنی شدند.

در حدود ۶۰ یا ۷۰ سال پیش دانشمندان به این دانش رسیدند که یونیزاسیون می تواند عاملی برای استریلیزاسیون بوده و از بین برنده باکتری ها باشد اما از سال ۱۹۹۰ به صورت کاربردی بر این مقوله تمرکز شد که می توان از محیط پلازما به عنوان محیطی برای از بین بردن باکتری ها بهره برد. استریلیزاسیون به وجود آورده و کاربردهایی برای سطوح داشته باشیم.

همانگونه که در بالا عنوان شد پلاسمای گرم حرارتی بالا داشته و نمی توان آن را در محیط های عادی به کار گرفت پس تلاش شد تا به واسطه برخی فعالیت های فیزیکی دمای پلازما کاهش یافته و به دمای اتمسفر نزدیک شود و بتوان از آن در تمام اجسام و محیط ها استفاده نمود. این پلازما را در مواد بیولوژیک و ارگانیک چون میکرو ارگانیسم ها آزمایش نمودند و به این ترتیب ابداعاتی در حوزه پلاسمای غیر حرارتی و اثرات آن بر مواد بیولوژیک مورد آزمایش قرار گرفت تا این که پس از ۱۰ سال، در اوایل سال ۲۰۰۰ پلاسمای غیر حرارتی در فشار اتمسفر مطرح شد و اکنون پلازما به ۲ صورت یافت می شود: از جنبه ای دیگر پلازما به دو دسته زیر از نظر فشار کاری تقسیم می گردد: ۱. پلاسمایی که در خلا تولید می شود

۲. پلاسمایی که در فشار اتمسفر تولید می شود پلاسماهایی که در فشار خلا و در همان هم جوشی های هسته ای تولید می شد هزینه های بالایی داشته، به سختی به روش آزمایشگاهی تولید می شود، استفاده از آن محدودیت های بسیار داشت و مستلزم صرف زمان بسیار بود بنابراین نزدیک به ۱۵ و شاید ۲۰ سال است که پژوهشگران به نوع جدیدی از پلازما که همان پلاسمای غیر حرارتی در فشار اتمسفر است تلاش نمودند. این پلازما علاوه بر کاربردهای بسیار، ساده تر بوده، مشکلات کمتری دارد و بسیاری از هزینه ها را کاهش می دهد. این محصول با کاربردهای گوناگون هنوز به کشور ما راه پیدا نکرده بود که ۲ سال پیش پروژه ای را برای تولید در مقیاس آزمایشگاهی این پلازما آغاز نمودیم.

پس از این مقدمه بسیار جامع در خصوص پلازما و تاریخچه شکل گیری آن، طرح خود را به طور کامل معرفی نمایید.

با مطالعه و تحقیقات فراوان دریافتیم روش های موجود برای استریلیزه و گندزدایی سطوح مانند روش شیمیایی (اتیلن اکساید) مشکلات فراوانی دارند که از جمله می توان به خطرناک بودن این روش ها برای اپراتور، مرطوب بودن (به علت تماس با مایعات) و مضر بودن این روش برای محیط زیست اشاره کرد.



دستگاه مولد پلاسمای غیر حرارتی در فشار اتمسفر به دلیل این که بسیار کوچک و در مقیاس میکرو ساخته می شود و الکتروود بسیار باریکی دارد، با عنوان سوزن پلاسمای یا پلاسمانیدل شناخته می شود.

بنابراین طرح استریلیزاسیون به وسیله پلاسمای غیر حرارتی در فشار اتمسفر را رایج نمودم که منجر به رایج برخی اختراعات و مقالات نیز شد. فعالیت بر این طرح، سرمایه گذاری و جذب نیروهای مورد نیاز از سال ۸۸ به همت اساتید بزرگوار چون دکتر قرآن نویس - رییس مرکز تحقیقات فیزیک پلاسمای واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی - و با همکاری دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد آغاز شد و تا کنون پیشرفت قابل ملاحظه ای هم داشته است.

طرح استریلیزاسیون به وسیله پلاسمای غیر حرارتی در فشار اتمسفر کاربردهای متفاوتی به عنوان نمونه در صنعت نساجی، استریلیزاسیون و تمیز کردن سطوح دارد که در هر کدام از این رشته ها به صورت جداگانه دانشجویان اقدام به فعالیت نمودند و به این ترتیب طرح های دیگری در کنار آن پدید آمد.

۲ سال پیش به این نتیجه رسیدیم که پلاسمای غیر حرارتی را در فشار اتمسفر برای کاربردهای گوناگون طراحی نماییم با همکاری اساتید موفق به نگارش این طرح شدیم و با استفاده از الگوهایی در کشورهای امریکا و آلمان، موفق به تولید دستگاه های مورد نیاز شدیم و با حمایت دانشکده علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی و انستیتو پاستور، این پروژه ها را دنبال نمودیم.

طرح را با ۳ رویکرد: استریلیزاسیون، بهبود انعقاد خون، بهبود سلول های سرطانی در حوزه پزشکی به انجام رساندیم و این مقدمه ای شد تا پلاسمای را در حوزه های کاربردی و جدید تر مانند دندانپزشکی نیز به کار گیریم. به تازگی نیز در حوزه های دیگر چون حوزه نساجی و نانو تکنولوژی نیز وارد شدیم.

با انجام این پروژه چند هدف کلی را دنبال نمودیم که نخستین و اصلی ترین آن که دیگر کشورها نیز از مدت ها پیش بر آن تمرکز داشتند، استریلیزاسیون و گندزدایی به واسطه پلاسمای بود. پس از آن کاربردهای پزشکی و تحقیقاتی که در بالا عنوان شد.

آیا این طرح مشابه داخلی یا خارجی دارد؟

دستگاه مولد پلاسمای غیر حرارتی در فشار اتمسفر به دلیل این که بسیار کوچک و در مقیاس میکرو ساخته می شود و الکتروود بسیار باریکی دارد، با عنوان سوزن

پلاسمای یا پلاسمانیدل شناخته می شود. این دستگاه ساختار بسیار ساده ای دارد اما ما تلاش نمودیم تا مزیت های دستگاه را افزایش دهیم. این دستگاه مشابه نمونه خارجی است با این تفاوت که نمونه خارجی تقریباً ۱۰ سال پیش عرضه شده است و ما ۲ سال است اقدام به ساخت این محصول آن هم با امکانات بسیار محدود نمودیم و تلاش داریم تا محصول را در پروسه ای بسیار طولانی به اهداف مورد نظر خود در کاربردهای گوناگون نزدیک کنیم.

دستگاه هایی که در تولید پلاسمای غیر حرارتی در فشار اتمسفر وجود دارند، نمونه های گوناگون دارند؛ یکی از آن ها پلاسمای جت است که به شکل سوزنی و بلند طول پلاسمای خروجی از دهانه بلند است و دیگری پلاسمای DBD یا پلاسمای الکتریکی دشارژ تخلیه سد الکتریکی است. این دو دستگاه کاربردهای گوناگون دارد و ما بیشتر تحقیقات خود را بر پلاسمای جت که در داخل چندان مورد توجه نبوده است، گذاریم. این محصول مشابه خارجی دارد اما کپی برداری صرف نیست و تفاوت هایی با نمونه خارجی دارد. شاید این دستگاه بسیار ساده بوده و هزینه تولید آن نیز اندک باشد اما از حیث کاربرد با نمونه خارجی قابل مقایسه نیست و محصولی جدید در این حوزه به شمار می رود که کاربردهای متفاوت و منحصر به فرد دارد. بخشی از فعالیت های خود را با محاسبات دقیق و بخشی را با آزمون و خطا پیش بردیم تا این که نمونه اولیه را ارائه نمودیم.

ویژگی های این دستگاه چیست؟

دستگاه سوزن پلاسمای از ۳ بخش تجهیزات الکترونیکی، گاز و دستگاه مولد پلاسمای (سوزن پلاسمای) تشکیل شده است و ۳ عامل مهم از جمله ایجاد رادیکال های آزاد و یون های واکنش پذیر، تابش امواج ماورای بنفش و برخورد ذرات پر انرژی به سطح باعث به وجود آمدن خاصیت آنتی باکتریال و ضد عفونی می شود.

در حال حاضر در مقیاس صنعتی، روش های مختلف اعم از حرارت، مواد شیمیایی و استفاده از اشعه UV برای استریل نمودن مواد به کار می رود که هر کدام مضرات خاص خود را دارد در حالی که دستگاه پلاسمای با بهای نسبتاً مناسب، سرعت بالا و میزان خطر کمتر، تمامی این معایب را مرتفع نموده است به علاوه که آسیب کمتری به محیط زیست می رساند و تنها روشی است که در آینده جایگزین روش های استریلیزاسیون کنونی خواهد بود.

این دستگاه در فرکانس RF (با ۱۳/۵۶ مگاهرتز)، فرکانس AC یا LF، بین ۲۰ تا ۴۰ کیلوهرتز است و پلاسمایی که فرکانس پایین خوانده می شود، ۵۰ هرتز است کار می کند و ولتاژ مورد نیاز بین یک تا

۱۰ کیلو ولت است. گازی که از آن استفاده می کنیم هیلیم، آرگون و ترکیبی از گازهای مفیدی است که در کاربردهای گوناگون مورد استفاده قرار می گیرد به عنوان مثال اکسیژن و نیتروژن با این گازهاست. که به آنها گازهای حامل می گویند و کاربردهای گوناگون دارد.

کاربرد این محصول در صنعت نساجی چیست؟

در صنعت نساجی می توان سطح پلیمرها و مواد پارچه ای را به واسطه پلاسمای آب گریز، آب دوست، ضد حریق و استریل نمود. به تازگی پژوهش های دیگری به عنوان نمونه تولید پارچه های ضد بو نیز در حوزه پلاسمای نساجی صورت می گیرد که مشابه این خواص در فناوری نانو نیز مشاهده می شود با این تفاوت که نانو، ماده و پلاسمای گاز مجموعه ای از یون ها، الکترون ها و ذرات خنثی و باردار دیگر است. گاز پلاسمای برخی مزایا دارد از جمله این که جسم خارجی نیست و راحت می توان آن را کنترل نمود ماده ای با بافت پارچه ترکیب نمی شود. به علاوه این فرایند در مدت زمان کوتاهی انجام می شود.

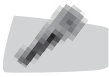
این طرح را به تنهایی یا به صورت گروهی ارائه نمودید؟

این طرح با حمایت های دکتر قرآن نویس، در مرکز تحقیقات پلاسمای آغاز شد و با حمایت اساتیدی چون دکتر ساری و دکتر دورانیان رشد نمود تا این که تعدادی از دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد نیز به گروه پیوستند و به تحقیق و پژوهش در کاربردهای گوناگون استریلیزاسیون، انعقاد خون و درمان سرطان پرداختند تا این که این گروه از دانشجویان فارغ التحصیل شدند و دانشجویان دیگر این طرح را در حوزه های دیگر چون دندانپزشکی دنبال نمودند اما من همواره به عنوان عضو ثابت در گروه فعالیت دارم.

در حوزه تحقیق و پژوهش با چه مشکلاتی رو به رو بودید و سرمایه ای مورد نیاز خود را چگونه تامین نمودید؟

متولی اصلی ما در حوزه تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی بود و کلیه بودجه ها نیز بر عهده این دانشگاه بود. خوشبختانه چون طرح مورد پذیرش دانشگاه بود کلیه بودجه های مورد نیاز اعم از خرید دستگاه ها، ساخت آزمایشگاه و... را به راحتی در اختیار گذاردند و در این مورد با مشکل خاصی رو به رو نبودیم.

به اعتقاد من تحقیقات باید به صنعت ختم شود در غیر این صورت آینده ای نخواهد داشت. برای شکل گیری این طرح ۲ سال زمان صرف نمودیم و سختی های بسیاری را متحمل شدیم. در آزمایشگاهی با فضای بسیار کوچک به تحقیق و پژوهش مشغول بودیم و برای خرید دستگاهی مشابه دستگاه اتو کلاو برای انجام فعالیت های



بروکراسی اداری در این سیستم نخبه‌گرایانه، آفتی در راه شکل‌گیری خلاقیت و نوآوری و عاملی بزرگ برای از میان برداشتن نخبگان است. عدم توجه و حمایت از نخبگان در نهایت منجر به فرار مغزها خواهد شد.

قیمت نهایی این محصول برای خریداران و در نهایت سودآوری این محصول برای شما چگونه خواهد بود؟

خوشبختانه یکی از مزایای بسیار مهم این محصول بهای بسیار اندک آن است. این محصول بهایی بسیار کم شاید نزدیک به ۱۰ میلیون تومان و کمتر از آن خواهد داشت و می‌تواند برای صنعت و تولیدکننده سودآوری داشته باشد.

اکنون واردات دستگاه‌های استریلیزاسیون (نمونه امریکایی) با قیمت‌های بالاتر حدود ۲۸۰ میلیون تومان موجود است در حالی که تولید داخلی آن بیش از ۶۰ یا ۷۰ میلیون تومان نخواهد بود. به واسطه تولید این دستگاه می‌توان سود آوری بسیار ایجاد نمود. به علاوه بر سطوح حساس و مواد غذایی که آلودگی در آن وجود دارد ممکن است استریلیزاسیون به آسانی انجام پذیر نباشد و یا انجام آن هزینه‌های بالایی داشته باشد و عدم انجام آن، مانعی در راه صادرات محصول باشد به عنوان مثال اکنون چند کشور اروپایی محصول پسته ایران را به دلیل وجود ماده استوکسینافلاتونکسین تحریم کرده‌اند در حالی که شاید به واسطه این طرح بتوان این مشکل را مرتفع نموده و در نهایت میزان صادرات محصول را افزایش داد.

چه سیاست‌هایی را برای فراهم آوردن بازار فروش محصول اتخاذ می‌کنید؟

در مرحله نخست باید بازار هدف را کشف نموده و آن را نسبت به بهره‌گیری از این محصول و این که این روش می‌تواند جایگزین مناسبی برای روش‌های قدیمی باشد، توجیه کنیم. برای این کار ضرورت دارد تا معایب و نواقص روش‌های پیشین و مزایای این روش را در بازار هدف بررسی کنیم. پس در ابتدا باید اندیشه سنتی مدیرانی که ترجیح می‌دهند تا از روش‌های قدیمی بهره‌گیرند را تغییر دهیم تا در نهایت موفق به بازاریابی محصول شویم.

در مرحله بعد باید سرمایه‌گذاری داشته باشیم و اهداف خود را متناسب با بازار هدف پیش ببریم. برای پیشبرد اهداف باید فعالیت‌های گوناگون چون برگزاری همایش‌ها و معرفی محصول در بیمارستان‌های گوناگون را داشته باشیم.

این مسیر موانع بسیاری وجود دارد که مهم‌ترین آن، فاصله میان علم و صنعت است.

متأسفانه بزرگترین مشکل موجود در حوزه تجاری‌سازی محصولات، بروکراسی پیچیده اداری است که انرژی بسیاری برای آن صرف شده و از سوی دیگر جذب سرمایه‌گذار، دغدغه‌های سرمایه‌گذار و بازار هدف و در مجموع منابع انسانی محدود از دیگر مشکلات موجود به شمار می‌روند. به دلیل بودجه‌های محدود و ایده‌های بسیار، پیشرفت کند پروژه‌ها وجود دارد و ما ترجیح می‌دهیم تا سکوت کنیم زیرا پیش از ما نیز بسیاری افراد این مشکلات را عنوان نمودند و کاری از پیش نرفت پس تنها با مطرح نمودن مشکلات، مشکلی حل نخواهد شد. مشکل دیگر این که متأسفانه خطر پذیری صنایع در بخش تجاری‌سازی محصولات بسیار پایین است. اگرچه می‌گوییم هزینه‌ها بسیار اندک است اما برای تولید انبوه و صنعتی، مجبوریم هزینه‌های بالایی را صرف کنیم که این موضوع مستلزم داشتن متولی است و با توجه به این که برخی فعالیت‌ها برای نخستین بار در داخل کشور انجام می‌شود، این متولی باید ریسک‌پذیر باشد.

ورود از فاز پژوهشی به فاز صنعتی، خطرپذیری‌های خاص خود را دارد اما بزرگترین مشکل ما این است که صنعتگران ما ترجیح می‌دهند به جای تولیدات ریسک‌پذیر با سود بیشتر، واردات بدون ریسک داشته باشند و اطمینان بخشی به صنعتگر در خصوص طرح یا محصول جدید بسیار دشوار است.

مورد دیگر این که متأسفانه پژوهشگران ما صنعتی فکر نمی‌کنند و ممکن است طرحی در دانشگاهی انجام شود اما پرونده این تحقیق یا پژوهش بسته شود. در حالی که دغدغه اصلی ما باید کاربردی نمودن طرح‌های دانشگاهی باشد. در داخل کشور، پژوهشگران به شکل جدی به این موضوع فکر نمی‌کنند اما خوشبختانه در بسیاری موارد اساتید دانشگاه به سودآوری و تجاری‌سازی می‌اندیشند و به همین دلیل از طرح‌ها حمایت می‌کنند.

مشکل دیگری که در این حوزه وجود دارد مربوط به مقوله معرفی و بازاریابی محصول است. از هر ۱۰۰ نفری که ما محصول را به آنها معرفی می‌کنیم ۲ نفر جذب می‌شوند که دلیل اصلی آن، همان خطرپذیری پذیر محصول از نگاه خریداران است.

در نهایت این که برای سرمایه‌گذاری در طرح‌ها و پروژه‌ها همواره مشکلاتی وجود دارد. بودجه‌های دولتی را نمی‌توان برای سرمایه‌گذاری صرف نمود و از سوی دیگر دولت نیز در ازای پرداخت تسهیلات، برای ارایه خدمات و تسهیلات تضمین می‌خواهد. پیش‌بینی می‌کنیم فراهم آوردن بازار فروش محصول یکی از اصلی‌ترین مشکلات ما در آینده نزدیک باشد زیرا مقوله پلاسما تا اندازه‌ای با رشته فیزیک مرتبط است بنابراین به دلیل این که پزشکان با این مقوله کمتر آشنایی دارند در معرفی این محصول با مشکلاتی رو به رو هستیم.

پژوهشی ۱۸ ماه زمان صرف شد.

نکته دیگری که لازم می‌دانم در اینجا به آن اشاره نمایم این که متأسفانه سیستم‌های آموزشی در داخل کشور با ضعف‌های بسیاری رو به روست به عنوان مثال خلاقیت محوری که باید در راس امور باشد کم‌اهمیت‌ترین موضوع در آموزش به شمار می‌رود. آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها خود به عنوان نمونه می‌تواند عاملی برای سرکوب خلاقیت‌ها باشد.

سیستم فعلی آموزش در کشور ما سیستم نخبه‌گرایانه است آن هم به این ترتیب که تنها نخبگان را از سایرین جدا می‌کنند اما تسهیلات و امکانات خاصی را برای این گروه در نظر ندارند. متأسفانه بروکراسی اداری در این سیستم نخبه‌گرایانه، آفتی در راه شکل‌گیری خلاقیت و نوآوری و عاملی بزرگ برای از میان برداشتن نخبگان است. عدم توجه و حمایت از نخبگان در نهایت منجر به فرار مغزها خواهد شد. پس اصلاح سیستم آموزشی و تاکید بر خلاقیت محوری یکی از ضروریات در پرورش نخبگان محسوب می‌شود.

مطلب دیگری که باید مورد توجه قرار گیرد این که باید به دانش‌آموزان و در حقیقت والدین و آموزگاران یادآور شویم که کشور ما تنها نیازمند پزشک و مهندس نیست و تاکید بر انتخاب این مشاغل، محدودیت‌هایی را برای دانش‌آموزان ایجاد نموده و موجب می‌شود و مانع از رشد مغز در ابعاد مختلف می‌شود. آموزش دانش‌آموزان نباید تنها به فراگیری مطالب کتاب محدود شوند. شاید در ماورای کتاب دانش بیشتری نهفته باشد.

اگر تمام مشکلات در حوزه‌های تحقیق، پژوهش و آموزش مرتفع شود در نهایت بروکراسی پیچیده اداری شریطی را برای صاحب‌ایده پیش می‌آورد که یا از ارایه طرح منصرف می‌شود و یا ترجیح می‌دهد بدون دغدغه و در اختیار داشتن امکانات کافی در دیگر کشورها دنبال نماید.

چه موانعی در شکل‌گیری و عرضه این طرح وجود دارد؟

پس از تحقیقات و پژوهش‌های بسیاری این طرح ۸ ماه پیش به ثبت رسید. برای نزدیک نمودن طرح به مرحله تجاری‌سازی تلاش نمودیم تا طرح را کاربردی‌تر کنیم پس تلاش کردیم تا به کمک پلاسما، باکتری‌های موجود در زردچوبه را از بین ببریم و این گام بزرگی در تحقیقات و نزدیک نمودن این محصول به مرحله تجاری‌سازی و صنعتی بود.

در حال حاضر برخی شرکت‌های خارجی دستگاه اتوکلاو پلاسما را با کاربرد استریل نمودن ابزار پزشکی وارد کشور نموده‌اند که با قیمت‌های گزافی از کشور آمریکا خریداری می‌شود و ما تلاش داریم برای تجاری‌سازی این محصول، به یاری دانشکده و برخی کارخانجات از جمله کارخانجات مواد غذایی برای استریل این مواد همکاری نماییم اما در